

กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุทางจราจรในตำบลสำโรง

อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์

นายภูวนัย แสงบุญ

นักวิชาการสาธารณสุข

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสำโรง

ตำบลสำโรง อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ที่มาและความสำคัญของการจัดทำโครงการ

อุบัติเหตุจราจร (Road Traffic Accidents) เป็นปัญหาระดับโลกของสังคมที่ใช้รถในการคมนาคมขนส่งที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์การอนามัยโลกคาดการณ์ว่า ปีพ.ศ.2573 หากแต่ละประเทศไม่มีมาตรการที่ดีในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน จำนวนผู้เสียชีวิตทั่วโลกจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากเฉลี่ยปีละ 2.4 ล้านคน ซึ่งทำให้อันดับสาเหตุการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุขยับสูงขึ้นจากอันดับ 9 ในปีพ.ศ.2547 เป็นอันดับ 5 นำหน้าโรคร้ายหลายโรครวมถึงโรคเอดส์และโรคมะเร็ง ประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายประเทศทั่วโลกที่กำลังเผชิญกับผลกระทบจากอุบัติเหตุจราจรอย่างหนักหน่วง ทำให้รัฐบาลต้องยกให้ปัญหาดังกล่าวเป็นวาระแห่งชาติ โดยกำหนดให้ปี 2554-2563 ให้ทุกภาคส่วนดำเนินโครงการทศวรรษความปลอดภัยทางถนน

ปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทยเป็นลำดับ 2 ของโลก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งจังหวัดบุรีรัมย์พบสูงมากถึง 22 และ 26 รายต่อแสนประชากร ในปี พ.ศ. 2557,2558 ตามลำดับจากสถิติอุบัติเหตุการจราจร

สถิติการบาดเจ็บและเสียชีวิตของอำเภอพลับพลาชัย ตั้งแต่ปี 2557 – 2559 พบ 2 และ 3 รายต่อพันประชากร ตำบลสำโรง พบ 1 ,2 และ 3 รายต่อพันประชากร(ระเบียบการรับบริการของผู้ป่วยในรพ.พลับพลาชัยและรพ.สต.สำโรง) ส่วนใหญ่สาเหตุการเกิดอุบัติเหตุเกิดจากการขับขี่ด้วยความเร็ว ดื่มแอลกอฮอล์ ขณะขับรถผู้ขับขี่ไม่สวมหมวกนิรภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนถนนสายรองซึ่งเป็นถนนในชุมชน/หมู่บ้าน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้ขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายในการดำเนินการป้องกันอุบัติเหตุทางจราจร ในการสร้างมาตรการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุขึ้น

วัตถุประสงค์การดำเนินการ

1. เพื่อพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน
2. เพื่อสร้างรูปแบบในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน

กระบวนการของกิจกรรม

การดำเนินโครงการกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุทางจราจรในตำบลสำโรง อำเภอลำปลายงาย จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ดำเนินการและทีมเครือข่ายหมออนามัย ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นเตรียมการ

การดำเนินงานการป้องกันอุบัติเหตุทางการจราจรในตำบลสำโรง ได้มีการประชุมชี้แจงคณะทำงานใน ส่วนของเจ้าหน้าที่ รพ.สต.สำโรง ทั้งหมด 9 คน โดยประเด็นของการประชุม คือความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานการป้องกันอุบัติเหตุในตำบลสำโรง เพื่อสร้างความเข้าใจของการดำเนินงาน ในวันที่ 17 มกราคม 2560 หลังจากนั้นประสานภาคีเครือข่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ อบต. สำโรง ผู้นำชุมชน สสอ.ลำปลายงาย สภ.ลำปลายงาย รพ.ลำปลายงาย อสม. และรพ.สต.สำโรง จำนวน 80 คน เพื่อการขับเคลื่อนการทำงานป้องกันอุบัติเหตุ ในวันที่ 25 มกราคม 2560 ณ ห้องประชุม รพ.สต.สำโรง จัดการประชุมชี้แจงภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุทางการจราจรตำบล เพื่อสร้างความเข้าใจ ถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน

ขั้นวางแผนการดำเนินการ

กิจกรรมที่ 1 ศึกษาบริบทการดำเนินงานป้องกันการเกิดอุบัติเหตุทางการจราจรในพื้นที่ ตำบลสำโรงมีพื้นที่ 11 หมู่บ้าน มีถนนทางหลวงชนบท หมายเลข 2445 แยกจากถนนหลักเส้นประ โคนชัย – บุรีรัมย์ โดยแยกที่บ้านตะโกรีหมู่ 3 ไปยังอำเภอลำปลายงาย ซึ่งผ่านตำบลสำโรงในหมู่บ้าน 4 หมู่บ้าน จะมีโค้งต่างจุดต่าง มักเกิดอุบัติเหตุอยู่บ่อยครั้ง จากการรวบรวมข้อมูล รพ.ลำปลายงาย สภ. ลำปลายงาย อบต.สำโรง และรพ.สต.สำโรง เกิดอุบัติเหตุทางการจราจรในพื้นที่ตำบลสำโรง 3 ปีย้อนหลัง ตั้งแต่ปี 2557-2559 ซึ่งพบว่าอัตราการเกิดอุบัติเหตุทางจราจร 1 ,2 และ 3 รายต่อพันประชากร พบว่า การ จำนวนของการบาดเจ็บเกิดจากอุบัติเหตุจะเพิ่มขึ้น ที่ผ่านมายังไม่มีการดำเนินงานการป้องกันอุบัติเหตุใน ลักษณะภาคีเครือข่ายกันอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

กิจกรรมที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา

จากการรวบรวมข้อมูลของบริบทชุมชน สถิติการเกิดอุบัติเหตุของตำบลสำโรงเบื้องต้น จากแหล่งข้อมูลในพื้นที่และโรงพยาบาล เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุทางการจราจรตำบลสำโรง ได้แก่ อบต.สำโรง ผู้นำชุมชน สสอ.พลับพลายชัย สภ.พลับพลายชัย รพ.พลับพลายชัย อสม. และรพ.สต.สำโรง จำนวน 80 คน โดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม สถานที่ห้องประชุมโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสำโรง วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2560 โดยให้ภาคีเครือข่ายทุกคนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหา สำหรับกิจกรรมให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นประสบการณ์ หรือนำเสนอประเด็นที่เป็นปัญหาในชุมชนหมู่บ้านของตนเอง แบ่งกลุ่มออกเป็น 11 กลุ่ม ตามหมู่บ้าน โดยมีประเด็น ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ทำแผนที่ และคัดเลือก “จุดเสี่ยง” ในชุมชน

ร่วมหาจุดเสี่ยงในพื้นที่ พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลในชุมชน เพื่อทำแผนที่จุดเสี่ยงร่วมกัน ให้ทุกคนเห็นภาพร่วมกัน และเข้าใจตรงกัน (โดยใช้เครื่องมือจาก คู่มือการจัดการจุดเสี่ยงถนนชุมชน ของศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน (ศวปถ.))

- 1.1 วาดภาพแผนที่ถนนในชุมชนตำบลสำโรงลงกระดาษ AO
- 1.2 ระบุสถานที่สำคัญในชุมชนตำบลสำโรง ได้แก่ วัด โรงเรียน สถานที่ราชการ กำหนดทิศทาง
- 1.3 ระบุจุดที่เกิดอุบัติเหตุใน 3 ปีที่ผ่านมา โดยการติดสติ๊กเกอร์สีแดงบนแผนที่ ได้แก่ สีแดง คือจุดที่มีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุ สีเหลือง คือ จุดที่มีผู้บาดเจ็บสาหัสจากอุบัติเหตุ และสีเขียว คือ จุดที่มีผู้บาดเจ็บเล็กน้อยหรือเกือบเกิดอุบัติเหตุ

กิจกรรมที่ 2 ค้นหารูปแบบการชนที่เกิดขึ้นบ่อย บริเวณ จุดเสี่ยง โดยใช้คำถาม อย่งไร เมื่อไร ที่ไหน ใคร ทำไม

สรุปกิจกรรมที่ 1-2 ทำให้ทราบถึงจุดเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุในตำบลสำโรง ที่พบการเกิดบ่อยครั้งและเป็นเส้นทางหลัก ทั้งหมด 5 จุดเสี่ยงได้แก่ จุดที่ 1 ทางโค้งบ้านตะโกริหมู่ 3 ,จุดที่ 2 ทางโค้งบ้านสำโรง , จุดที่ 3 ทางโค้งบ้านประทัดบุหมู่8, จุดที่ 4 ทางแยกบ้านประทัดบ้านหมู่8ไปโรงเรียนพุทธบารมี, จุดที่ 5 ทางโค้งบ้านประทัดบุหมู่8 ออกไปอำเภพลับพลายชัย

กิจกรรมที่ 3 ค้นหาปัจจัยเสี่ยง/สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งจากการระดมความคิดและวิเคราะห์ข้อมูล จึงจำแนกสาเหตุเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคคล ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านรถ

ตารางที่ 1 สาเหตุและปัจจัยเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ

บุคคล	สิ่งแวดล้อม	สภาพรถ
<ul style="list-style-type: none"> - อารมณ์ - คึกคะนอง - ประมาท - เมาสຸຣາ - ไม่เคารพกฎจราจร - พักผ่อนไม่เพียงพอ - ไม่ชำนาญเส้นทาง 	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพถนน - ไม่มีสัญญาณ/ป้ายแจ้งเตือน - สภาพอากาศ เช่นฝนตก - สิ่งปลูกสร้างรูก่อถนน - แสงสว่าง เช่นไม่มีไฟส่องทางโค้ง 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่พร้อมใช้งาน - ปรับแต่งสภาพรถ

หลังจากได้ประเด็นปัญหา จุดเสี่ยงในพื้นที่ที่ก่อให้เกิดเป็นปัจจัยในการเกิดอุบัติเหตุ และสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ เพื่อการขับเคลื่อนในการดำเนินงานจึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนปฏิบัติการภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุทางการจราจรตำบลสำโรง ได้แก่ อบต.สำโรง ผู้นำชุมชน สสอ.พลับพลาชัย สภ.พลับพลาชัย รพ.พลับพลาชัย อสม. และรพ.สต.สำโรง จำนวน 80 คน สถานที่ห้องประชุมโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสำโรง วันที่ 7 เมษายน 2560 มีการจัดทำแผนปฏิบัติการในการดำเนินการเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ประเด็นแรกวางแผนรูปแบบกิจกรรม 1. ด้านครอบครัว ด้านชุมชน ด้านบังคับใช้กฎหมาย 2.การให้ความรู้ด้านกฎหมายการจราจรแก่ประชาชน 3.การจัดการจุดเสี่ยง ประเด็นที่สอง งบประมาณการทำให้กิจกรรม ประเด็นที่สาม บุคคลหรือองค์กรในการทำให้กิจกรรมแต่ละกิจกรรม

ขั้นตอนการ

หลังจากประชุมเชิงปฏิบัติการภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุทางการจราจรตำบลสำโรง ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2560 และวันที่ 7 เมษายน 2560 ซึ่งได้ประเด็นปัญหาและสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ มี 3 ประเด็นหลัก ด้านบุคคล ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านรถ รูปแบบกิจกรรม มี 3 ประเด็น ประเด็นแรกวางแผนรูปแบบกิจกรรม 1. ด้านครอบครัว ด้านชุมชน ด้านบังคับใช้กฎหมาย 2.การให้ความรู้ด้านกฎหมายการจราจรแก่ประชาชน 3.การจัดการจุดเสี่ยง ประเด็นที่สอง งบประมาณการทำให้กิจกรรม ประเด็นที่

สาม บุคคลหรือองค์กรในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรม จึงได้นำประเด็นดังกล่าวมาประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อ
ดำเนินการแก้ไขปัญหาตามแผนที่วางไว้ ในวันที่ 8 เมษายน 2560 ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสำโรง
โดยภาคีเครือข่าย จำนวน 80 คน ซึ่งสรุปกิจกรรมการดำเนินการ ดังนี้

กิจกรรมการรณรงค์สงกรานต์ปลอดเหล้า เมาไม่ขับ ในวันที่ 11 เมษายน 2560 อบต.สำโรง สมาชิก
สภา.อบต.สำโรง ผู้นำชุมชน อสม. และรพ.สต.สำโรง จำนวน 100 คน เข้าร่วมกิจกรรมวันครอบครัวในช่วง
เทศกาลที่อำเภอพลับพลาชัยได้จัดขบวนรณรงค์สงกรานต์ปลอดเหล้า เมาไม่ขับ มีขบวนนางรำ ขบวนขับร้อง
เพลงพื้นบ้าน ขบวนการจัดการขยะในชุมชน โดยงบประมาณได้จากอบต.สำโรง

กิจกรรมมาตรการด้านครอบครัว ด้านชุมชน ด้านบังคับใช้กฎหมาย โดยในช่วง 7 วันอันตรายเทศกาล
สงกรานต์ ทางผู้นำชุมชนทั้ง 11 หมู่บ้านได้ประชาสัมพันธ์ถึงมาตรการดังกล่าวโดยเฉพาะด้านครอบครัวให้
ช่วยกันดูแลคนในครอบครัวเมาไม่ขับ และยังตั้งด่านชุมชนในการเฝ้าระวังอุบัติเหตุในหมู่บ้านของตัวเอง
ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. อพปร. อสม.ประจำหมู่ สลับสับเปลี่ยนการมาอยู่เวรยาม
และด่านบังคับใช้กฎหมายซึ่งตั้งอยู่ที่หน้ารพ.สต.สำโรง 1 จุด เพื่อให้บริการประชาชนในการเดินทางและแล
ความเรียบร้อย ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. อพปร. รพ.สต.สำโรง และ เจ้าหน้าที่ตำรวจ

กิจกรรมอบรมให้ความรู้ขับขี่ปลอดภัยเสริมสร้างวินัยจราจร 13 มิถุนายน 2560 ทางอบต.สำโรงได้
จัดอบรมให้ความรู้ให้กับประชาชนในตำบลสำโรงที่สมัครใจเข้าร่วม จำนวน 100 คน ณ ห้องประชุมอบต.
สำโรง โดยได้รับการสนับสนุนวิทยากรจากสถานีตำรวจภูธรอำเภอพลับพลาชัย โดยงบประมาณจาก อบต.
สำโรง

กิจกรรมการจัดการจุดเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ จากการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยภาคีเครือข่ายและ
การเก็บข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุ จุดเสี่ยงที่สำคัญมักพบการเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง อยู่ 5 จุด ทางภาคีเครือข่ายจึง
ได้ช่วยกันในการแก้ไขจุดเสี่ยง โดยผู้ใหญ่บ้านนำทีมลูกบ้านพัฒนาชุมชนและตัดต้นไม้ปรุงปรับสิ่งแวดล้อมที่บด
บังทัศนวิสัยการมองเห็นในการขับขี่ ในช่วงวันที่ 5 กรกฎาคม 2560 อบต.สำโรงเขียนเสนอแผนในการป้ายแฉ่ง
เตือนและการตีเส้นบนพื้นถนน ป้ายไฟกระพริบแฉ่งเตือน ถึงสำนักงานกรมทางหลวงชนบทจังหวัดบุรีรัมย์
และมีการติดป้ายแฉ่งเตือนจุดเสี่ยงเพิ่มเติมอีก 4 จุด โดยใช้งบประมาณจากโครงการขับเคลื่อนหมออนามัย
พัฒนาเครือข่ายทางปัญญาเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชนฯ อสม.จะดูแลถนนและสิ่งแวดล้อมประจำคุ้มที่
รับผิดชอบโดยการตัดกิ่งไม้ต้นไม้ที่บดบังทัศนวิสัยการมองเห็นในการขับขี่

ขั้นตอนติดตามและประเมินผล

กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุทางจราจรในตำบลสำโรง ได้ดำเนินงานโดยใช้แบบประเมินทีมป้องกันการบาดเจ็บทางถนน (RIT team) เขตสุขภาพที่ 9 โดยกิจกรรมมี 10 กิจกรรม แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ basic ,Goog, Excellent และAdvance คณะทำงานหลัก 10 คน ประกอบด้วย จนท.รพ.สต. จนท.อบต. จนท.ตำรวจ ผู้นำชุมชน ดำเนินงานตั้งแต่ตุลาคม 2559 - มิถุนายน 2560 ซึ่งครั้งนี้ตำบลสำโรงดำเนินงานระดับ Good

ขั้นการถอดบทเรียนและสะท้อนการเรียนรู้

30 มิถุนายน 2560 ณ ห้องประชุมโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสำโรง จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ แลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนในการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุในชุมชนตำบลสำโรง โดยผู้เข้าร่วม จำนวน 50 คน ประกอบด้วย อบต. จนท.ตำรวจ รพ.สต.สำโรง รพ.พลับพลายชัย อสม. ผู้นำชุมชน จากการดำเนินการที่ผ่านมา ประเด็นมาตรการการป้องกันและแก้ไขจุดเสี่ยง ได้รับการแก้ไขแต่ต้องเพิ่มตามจุดเสี่ยงเพิ่มเติมในบางจุดของหมู่บ้าน และได้มีการตั้งด่านตรวจจับทุกเย็นวันศุกร์ เวลา 22.00 – 00.00 น. ที่บ้านตะโกรีประเด็นงบประมาณในการดำเนินงานให้ความรู้และแรงจูงใจได้รับความร่วมมือและความสนใจจากชุมชนเป็นอย่างดี ส่วนงบประมาณค่าอาหารและน้ำดื่มของจกท.ในการประจำด่านชุมชนยังขาดงบประมาณ และการประชาสัมพันธ์ควรให้ต่อเนื่อง ชุมชนและภาคีอยากให้มีรูปแบบกิจกรรมนี้ ขยายไปยังส่วนตำบลอื่นๆ เพื่อเป็นการสร้างความตระหนัก และป้องกันอุบัติเหตุทั้งระดับอำเภอต่อไป

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินโครงการกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุทางจราจรในตำบลสำโรง อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ดำเนินการได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลการดำเนินการ ผู้ดำเนินการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มแกนนำชุมชน จำนวน 11 คน เจ้าหน้าที่ อบต.สำโรง จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่รพ.พลับพลายชัย จำนวน 1 คน สาธารณสุขอำเภอพลับพลายชัย จำนวน 1 คน อสม.ตำบลสำโรง จำนวน 55 คน และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสำโรง จำนวน 9 คน โดยขึ้นอยู่กับความเต็มใจและสมัครใจของผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นหลัก

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ทะเบียนผู้ป่วยมารับบริการในสถานบริการของรพ.สต. สำโรง (Hosxp_PCU) ทะเบียนผู้ป่วยมารับบริการในแผนกฉุกเฉินโรงพยาบาลพลับพลายชัย ประวัติการสอบสวนคดีการเกิดอุบัติเหตุจากสถานีตำรวจภูธรอำเภอพลับพลายชัย การสนทนา (Dialogue) ร่วมกับการสังเกต

การเก็บรวบรวมข้อมูล การดำเนินโครงการครั้งนี้ ผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

การทบทวนข้อมูลทุติยภูมิ (Review of secondary sources) โดยเก็บข้อมูลจำนวนสถิติผู้ป่วยมารับบริการจากการประสูติเหตุทางจราจร จาก โรงพยาบาลพลับพลาย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และจากบันทึกประจำวันของสถานีตำรวจภูธรอำเภอพลับพลาย เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนภาพรวมในเบื้องต้น ก่อนดำเนินการในพื้นที่ โดยจะศึกษาชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง วิถีชีวิตและกระบวนการในชุมชน การสนทนา (Dialogue) โดยการสนทนากับกลุ่มที่ร่วมดำเนินกิจกรรมในชุมชน กับภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ตลอดจนการสนทากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) ตามโอกาสและสถานการณ์ในชุมชน

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ผลการดำเนินการ

ตำบลสำโรง เป็นตำบลหนึ่งในห้าตำบลของอำเภอพลับพลาย จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอพลับพลาย ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 15 กิโลเมตร ถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง และถนนบางส่วนเป็นลูกรัง ประชาชนเดินทางไปอำเภอพลับพลาย โดยรถจักรยานยนต์ หรือรถยนต์ส่วนตัว หรือรถยนต์โดยสารประจำทาง มีวันละ 1 เที่ยว ถนนเชื่อมต่อระหว่างอำเภอพลับพลาย และตำบลสำโรง เป็นถนนลาดยางของกรมทางหลวงชนบท การเดินทางเข้าสู่อำเภอค่อนข้างสะดวกลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มและที่ดอน พื้นที่ลาดเอียงไปทางทิศใต้ มีลำห้วยตลาดไหลผ่าน วิถีชีวิต ส่วนใหญ่ใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาสื่อสารในท้องถิ่นร้อยละ 75 และภาษาลาว ร้อยละ 25 มี 11 หมู่บ้าน หลังคาเรือน 1,833 หลังคาเรือน ประชากร 9,201 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 92 นับถือศาสนา ร้อยละ 99.75

การดำเนินการเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางการจราจร ผู้ดำเนินการและทีมงานได้ดำเนินการ ได้แก่ ระยะเตรียมการ ได้ประชุมทีมงานในการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วย อบต.สำโรง ผู้นำชุมชน สสอ.พลับพลาย สภ.พลับพลาย รพ.พลับพลาย อสม. และรพ.สต.สำโรง จำนวน 80 คน เป็นการวางแผนในการดำเนินการตลอดโครงการ ส่วนระยะวางแผนการดำเนินการ ได้ดำเนินการประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม เมื่อวันที่ 7-8 เมษายน 2560 โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 80 คน ประกอบด้วย อบต.สำโรง ผู้นำชุมชน สสอ.พลับพลาย สภ.พลับพลาย รพ.พลับพลาย อสม. และรพ.สต.สำโรง ใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการ (Top Model) และการจัดการจุดเสี่ยงทางถนนในชุมชน(ศวปถ.) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาและวางแผนการดำเนินการแบบมีส่วนร่วม ผลจากการดำเนินการ พบว่า สถานการณ์การเกิดอุบัติเหตุในเขตตำบลสำโรงมีการเพิ่มจำนวนขึ้นจากเดิม อ้างอิงจากข้อมูล 3 ปีย้อนหลัง(2557 - 2559) สาเหตุและปัจจัยของการเกิดอุบัติเหตุ จำแนกได้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคคล ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านรถ และการค้นหาจุดเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากเวทีแลกเปลี่ยน จุดเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุที่พบบ่อยและเป็นปัญหาที่ต้อง

แก้ไขอย่างยิ่ง ได้แก่ จุดที่ 1 ทางโค้งบ้านตะโกริหมู่ 3 ,จุดที่ 2 ทางโค้งบ้านสำโรง , จุดที่ 3 ทางโค้งบ้านประทัด
 บุษหมู่8, จุดที่ 4 ทางแยกบ้านประทัดบ้านหมู่8ไปโรงเรียนพุทธบารมี, จุดที่ 5 ทางโค้งบ้านประทัดบุหมู่8 ออกไป
 อำเภอพลับพลายชัย เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขได้มีการประชุมวางแผนโดยมีกิจกรรมกิจกรรมการรณรงค์
 สงกรานต์ปลอดเหล้า เมาไม่ขับ มาตรการด้านครอบครัว ด้านชุมชน ด้านบังคับใช้กฎหมาย อบรมให้ความรู้ขับ
 ขี่ปลอดภัยเสริมสร้างวินัยจราจร และการจัดการจุดเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ

การติดตามและประเมินผล ผู้ดำเนินการ ได้ติดตามผลการดำเนินการร่วมกับอบต.สำโรง ผู้นำชุมชน
 สสอ.พลับพลายชัย สภ.พลับพลายชัย รพ.พลับพลายชัย อสม. และรพ.สต.สำโรงด้วย การประเมินผลแบบมีส่วนร่วม
 ร่วม โดยใช้แบบประเมินที่ป้องกันการบาดเจ็บทางถนน (RIT team) เขตสุขภาพที่ 9

ผลการดำเนินการพบว่า เกิดการดำเนินงานของเครือข่ายสุขภาพในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนตำบล
 สำโรง มีรูปแบบในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ด้านการจัดการจุดเสี่ยง มาตรการด้านครอบครัว ด้านชุมชน
 ด้านบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเดิมยังไม่มีมีการดำเนินการดังกล่าว ประชาชนได้รับความรู้ด้านกฎจราจร ผู้นำชุมชน
 องค์กรภาครัฐ และชุมชนทำงานร่วมกันมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันอุบัติเหตุ
 ในชุมชน และส่งผลทำให้ภาครัฐทำงานร่วมกับชุมชนง่ายขึ้นงานมีประสิทธิภาพ

การดำเนินการโครงการครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ คือ อบต.สำโรง ผู้นำชุมชน สสอ.
 พลับพลายชัย สภ.พลับพลายชัย รพ.พลับพลายชัย อสม. และรพ.สต.สำโรง จำนวน 80 คน โดยมีบทบาทและ
 หน้าที่ ดังนี้

ตารางที่ 2 บทบาทและหน้าที่ของแกนนำชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุ

แกนนำชุมชน	บทบาทและหน้าที่
ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. อสม.	<ul style="list-style-type: none"> - จัดประชาคมหาแนวทางร่วมกัน - อบรมรณรงค์ให้ความรู้ อปพร. - สอดส่องดูแลให้คำแนะนำแก่ชุมชน - เปลี่ยนพฤติกรรมในการขับรถ - ดูแลสภาพถนนให้อยู่ในสภาพปลอดภัย
รพ.สต.สำโรง รพ.พลับพลายชัย สสอ.พลับพลายชัย	<ul style="list-style-type: none"> - จัดประชาคมหาแนวทางร่วมกัน - อบรมให้ความรู้แก่ประชาชนถึงความสูญเสียและความรุนแรงของอุบัติเหตุ และผลกระทบ - อบรมให้ความรู้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ประชาชน - รณรงค์สวมหมวกนิรภัย คาดเข็มขัดนิรภัย - เตรียมความพร้อมและสนับสนุนการช่วยเหลือกรณีเกิดอุบัติเหตุ เช่น การซ่อมแผนปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุทางจราจร
องค์การบริหารส่วนตำบล สำโรง	<ul style="list-style-type: none"> - ประสานงานกับกรมทางหลวงชนบท - อบรมรณรงค์ให้ความรู้ อปพร.

	<ul style="list-style-type: none"> - จัดการป้ายโฆษณา - จัดสรรงบประมาณในการดำเนินงาน
สถานีตำรวจภูธรอำเภอ พลับพลาย	<ul style="list-style-type: none"> - กวดขันวินัย - บังคับใช้กฎหมาย

การดำเนินการโครงการครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ทุนดำเนินการ และทรัพยากร ตามตาราง จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสุขภาพ(สสส.)

ตารางที่ 3 การสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินโครงการกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุทางจราจรในตำบลสำโรง อำเภอพลับพลาย จังหวัดบุรีรัมย์

(เขียนระบุการสนับสนุนทรัพยากร ทั้งคน เงิน ของ สถานที่ เช่น สนับสนุนวิทยากร สนับสนุนเตนท์ กาแฟ อาหารและเครื่องดื่ม งบประมาณ)

หน่วยงาน/องค์กร	การสนับสนุนทรัพยากร
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.)	งบประมาณดำเนินการจำนวน 45,0000 บาท สนับสนุนวิทยากรการเรียนรู้ ได้แก่ อาจารย์บุญเรือง ขาวนวล คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา มหาวิทยาลัยทักษิณ
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ สำโรง สำนักงานสาธารณสุข อำเภอพลับพลาย และ โรงพยาบาลพลับพลาย	สนับสนุนวิทยากรในการให้ความรู้ ประสานงานอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน และข้อมูลสถานการณ์อุบัติเหตุ สถานที่การดำเนินงาน
องค์การบริหารส่วนตำบล/ เทศบาล	-งบประมาณและจัดอบรมให้ความรู้ชี้แจงชี้ปลอดภัยเสริมสร้างวินัยจราจรแก่ประชาชน -จัดกิจกรรมรณรงค์ชี้แจงชี้ปลอดภัย เมาไม่ขับ ในช่วงเทศกาล
ผู้นำชุมชน/อสม./ตำรวจ	-สนับสนุนวิทยากรในการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการจราจร - ช่วยติดตั้งป้ายเตือนตามจุดเสี่ยง - จัดการตัดต้นไม้ที่บดบังทัศนวิสัย

ข้อเสนอแนะจากผลการดำเนินการ

สำหรับพื้นที่ตำบลอื่นควรมีการประสานงานที่มาจากกระบวนการดำเนินงาน ประยุกต์ใช้กับการงาน ป้องกันอุบัติเหตุในพื้นที่ตนเอง

สำหรับสำนักงานสาธารณสุข ควรขยายผลให้ทุกพ.สต.ใช้กระบวนการดำเนินงานนี้ ขับเคลื่อนการดำเนินงาน เพื่อป้องกันและลดอุบัติเหตุ

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ ครั้งต่อไป ควรขยายการดำเนินงานในการป้องกันอุบัติเหตุสู่พื้นที่ ตำบลอื่นในอำเภอให้สามารถป้องกันอุบัติเหตุทางจราจรได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุม

กำไรที่ได้กับชุมชน/องค์กร

จากการดำเนินงานครั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนคือ จุดเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้รับการแก้ไขติดป้ายแจ้งเตือน ป้ายไฟกระพริบเตือนเวลากลางคืน ประชาชนได้รับความรู้การขับขี่ปลอดภัย ทำให้การทำงานของหน่วยงานราชการในการดำเนินการป้องกันอุบัติเหตุง่ายขึ้นชุมชนให้ความร่วมมือดีขึ้น

จุดเด่น/ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายตั้งแต่กระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ทำให้เกิดรูปแบบการทำงานที่เข้มแข็ง การสร้างพลังการทำงานของทีม ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา

บทเรียนที่ได้รับและองค์ความรู้ที่เกิด

การดำเนินการโครงการครั้งนี้เป็นการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุทางจราจร โดยใช้กระบวนการ Top Model การแก้ปัญหา ประชุมเชิงปฏิบัติการ และการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ทำให้การดำเนินงานที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลการทำงานทุกระดับ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการป้องกันอุบัติเหตุอย่างมีประสิทธิภาพ จากเดิมสาธารณสุขตั้งรับในการรักษาพยาบาลเพียงอย่างเดียว ดำรวจตรวจจับบังคับใช้กฎหมาย อบต.ปรับปรุงด้านโครงสร้าง หลังจากมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้หน่วยงานต่างๆทำงานเป็นทีม และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ตระหนักถึงความสำคัญของการเกิดอุบัติเหตุ เกิดการเปลี่ยนแปลงดำเนินการแก้ไข และมาตรการต่างๆ ส่งผลต่อการขับเคลื่อนอย่างยิ่ง

การขยายผล/แนวโน้มในอนาคต

กิจกรรมครั้งนี้เป็นการทำงานป้องกันอุบัติเหตุในชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายจากการดำเนินงานที่ผ่านมาสำหรับในพื้นที่ตำบลสำโรงถึงว่าเป็นอีกขั้นในการป้องกันอุบัติเหตุชุมชนให้มีความสำคัญ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอื่น ดังนั้นทางเครือข่ายจะขยายรูปแบบกิจกรรมดังกล่าวให้ครอบคลุมทั้งอำเภอ โดยต้นปีงบประมาณ 2561 จะมีการประชุมคณะทำงานและเครือข่ายในระดับอำเภอพลับพลาชัยในการดำเนินงานต่อไป

บทบาทของหมออนามัยในการขับเคลื่อน/ดำเนินการในพื้นที่

เป็นอีกหนึ่งบทบาทที่ต้องทำนอกเหนือจากงานที่เราทำประจำอยู่แล้ว คือการรักษาผู้ป่วยที่ประสบอุบัติเหตุ เป็นเหตุการณ์เดิมนๆที่เกิดขึ้นและจำนวนคนไข้จากสาเหตุดังกล่าวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพื่อเป็นการลดการสูญเสียทั้งทรัพยากรทางการแพทย์ที่มีมูลค่าสูง และชีวิตของผู้ป่วยจากการที่ตั้งรับอย่างเดียว เราหมออนามัยจึงมีความคิดที่ว่าป้องกันดีกว่าแก้ไข ดังนั้นจึงได้ประสานกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่โดยตรงในการป้องกันอุบัติเหตุและชุมชนให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนหาแนวทางแก้ไขปัญหา เป็นแรงผลักดันให้ชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกัน ประสานหน่วยงานให้เกิดการทำงานเป็นทีมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดของการทำงาน สนับสนุนวิทยากรให้ความรู้แก่ชุมชน ทำให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมของภาคีเครือข่ายในเขตตำบลสำโรงและหน่วยงานในอำเภอพลับพลาชัย

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ. การป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจร. กรุงเทพฯ:คณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ. 2553.

โรงพยาบาลพลับพลาชัย. เวชระเบียนการมารับบริการผู้ป่วยแผนกฉุกเฉิน. บุรีรัมย์. 2557 – 2559

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสำโรง. เวชระเบียนการมารับบริการผู้ป่วยนอก. บุรีรัมย์ .2557 - 2559

ผศ.ดร. วิรติ ปานศิลา และคณะ. เทคโนโลยีการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี (Technology Of Participation : TOP). คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2553

กาญจนากรอง สุธังคะ. การศึกษาพฤติกรรมการขับขี่ของวัยรุ่นที่มีผลต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากการใช้รถจักรยานยนต์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2558

ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน (ศวปถ.). คู่มือจัดการจุดเสี่ยงทางถนนในชุมชน(ฉบับปรับปรุงใหม่). มุลนิธินโยบายถนนปลอดภัย (มนป) .2559

ภาพกิจกรรมการดำเนินโครงการ

ประชุมผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่การชี้แจงวัตถุประสงค์การดำเนินงาน

ประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนการป้องกันอุบัติเหตุ

การนำเสนอสาเหตุและปัจจัยเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุ

การตั้งด่านชุมชน จุดบริการประชาชน

อบรมให้ความรู้โครงการขับเคลื่อนจราจร เสริมสร้างวินัยจราจร

ขบวนรณรงค์สงกรานต์ ปลอดเหล้า เมาไม่ขับ

ซ้อมแผนอุบัติเหตุ

ผู้ใหญ่บ้านร่วมกับชุมชนพัฒนาตัดต้นไม้ที่บดบังทัศนวิสัยของการมองเห็น

ติดตั้งป้ายแจ้งเตือนตามจุดเสี่ยง

ถอดบทเรียนจากการดำเนินการป้องกันอุบัติเหตุ